

— dolgoletna aktivna člana upravnega oziroma nadzornega odbora Muzejskega društva:

Ivo Plestenjak, predvsem član nadzornega odbora, in

Franc Štukl, krajši čas tudi zapisnikar in pomočnik tajnika,

— člani Muzejskega društva, zaslužni za razvoj muzejske dejavnosti v Železnikih, Žireh in Sorici:

Niko Žumer, utemeljitelj muzejske misli, pobudnik in zaslužni organizator muzejske društvene dejavnosti in muzejske zbirke v Železnikih ter njun usmerjevalec,

— aktivni in zaslužni soorganizatorji začetkov muzejske dejavnosti v Železnikih

Blaž Gortnar, *Valentin Pintar* in *Lojze Tolar*,

Alfonz Zajec, marljivi organizator dejavnosti muzejske društvene organizacije in zbirke v Žireh,

Marija Stanonik, zaslužna za strokovno utemeljitev muzejske zbirke v Žireh,

Marjan Peternelj, aktivni organizator muzejske sekcije pri kulturno-umetniškem društvu »Ivan Grohar« in Groharjeve spominske zbirke v Sorici,

— dolgoletni delavci Loškega muzeja:

Evgen Burdych, upokojeni varuh in vodnik po muzejskih zbirkah in odbornik Muzejskega društva,

Janez Eržen, nekdanji strokovni sodelavec Loškega muzeja in odbornik Muzejskega društva,

Meta Sterle, dolgoletna aktivna strokovna sodelavka, sedaj kustos za etnologijo Loškega muzeja in

Terezija Kupljenik, dolgoletna varuhinja muzejskih zbirk in tehnična sodelavka Loškega muzeja.

Po pozdravih in čestitkah jubilentom in nagrajencem ter njihovih zahvalah so se udeleženci slavnostne seje zadržali na skromni pogostitvi ob prijetnih tovariških pogovorih.

Branko Berčič

DESET LET MUZEJSKE DEJAVNOSTI V ŽIREH

(slavnostni govor ob proslavi 25. maja 1980)

Dolžnost mi narekuje, da po uvodni pesmi, nadaljujem proslavo 10-letnice obstoja muzejske dejavnosti. Še prej pa poimensko pozdravljam predsednika Skupščine občine Škofja Loka tov. Viktorja Žaklja in prof. Franceta Planino, ki nam je v veliki meri moralno in strokovno pomagal pri ustanavljanju; nadalje pozdravljam predstavnike Občinske kulturne skupnosti, Loškega muzeja, Muzejskega društva Škofja Loka, predstavnike družbenopolitičnih organizacij, Krajevne skupnosti in Sveta krajevne skupnosti. Prav prisrčno pozdravljam ustanovne člane našega pododbora — sedaj društva — pa končno še predstavnike lokalnih delovnih organizacij in ustanov, člane Muzejskega društva in prisotne krajanje. Hkrati pa se v imenu organizatorjev proslave zahvaljujem vsem nastopajočim.

Namen muzejske dejavnosti je vedno, da ohranja in obvaruje pred uničenjem dela prednikov. Minljivi čas je najboljši razsodnik preteklega dela, zato bo ta raz-

sodil o upravičenosti naše skupne odločitve. Prav zaradi tega smo ob ustanovitvi društva prevzeli peščeno uro v svoj simbol kot prisposodbo preteklosti in sedanjosti.

Dne 20. maja 1980 je poteklo deset let, ko je Muzejsko društvo v Škofji Loki organiziralo sestanek, ki je bil v Zadržnem domu. Navzoči so bili: *dr. Pavle Blaznik*, *France Planina*, *Andrej Pavlovic*, *Zdravko Krvina*, *Lojze Malovrh*, *Izidor Rejc*, *Vili Kavčič*, *Franc Kavčič*, *dr. Karel Bernik*, *Milan Žakelj*, *Alfonz Zajec*, *Janez Sedej*, *Andrej Bolčina* in *Marija Stanonik*.

Živahna razprava na tem sestanku je pokazala, da ni smotno stare in dragocene predmete iztrgati iz njihovega izvora ter odvleči v neko tuje okolje, temveč, da se predmeti in delo krajanov zgodovinsko ovrednotijo s tem, ko jih zberemo na skupnem mestu in v okolju nastanka in rabe. Tu naj bi služili domačim obiskovalcem v spomin in opomin, mlajšim pa v pouk in spoštljiv spomin. Tujim obiskovalcem pa bi pokazali razvoj čevljarstva, ki je nesporni začetnik neslutene rasti »Alpine« in druge industrije v Žireh. Prazen prostor v tej hiši, kjer stojimo danes, je bil primeren za dano zamisel.

Na tem sestanku je bil sestavljen žirovski pododbor Muzejskega društva v Škofji Loki. Zagnanost in pripravljenost za delo je bila tolikšna, da je zbrano gradivo terjalo čimprejšnjo ureditev prostora za ogled in čuvanje zbranih eksponatov. Dne 14. oktobra 1973 sta bila zbirka čevljarstva in del čipkarstva odprta za javnost in s tem prispevala k praznovanju 1000-letnice Loke.

Pododbor je nenehno zbiral predmete in preko publikacije Loški razgledi tudi sprejemal nove člane. Članstvo se je z

vsakim letom povečevalo, tako danes šteje okroglo 150 članov, čeprav je somišljenikov, tistih, ki želijo in se zanimajo za naše delo še dosti večje. Tudi skrb krajanov za ohranitev kulturne dediščine je z vsakim letom večja. Opozarjajo in skrbno ohranjajo vsak kos, ki je v zvezi s preteklostjo in se loči od industrijske povodnji.

Zaradi novega zakona o društvih, ki je stopil v veljavo, smo 1. decembra 1976 ustanovili Muzejsko društvo Žiri. Nanj nismo bili dovolj pripravljeni in samostojno društvo je zahtevalo tudi povečano delo. V ta čas spada tudi sprememba zakona o stanovanjski skupnosti, ki nas je privedla do nedobrih odnosov z njo, ker kljub obljubam in sklopom nismo mogli pridobiti primernih prostorov v tej stavbi za sistematično povečevanje novih zbirk.

Člani Zveze borcev v Žireh pod strokovnim vodstvom Loškega muzeja, predvsem ravnatelja Andreja Pavlovca in kustosa Vinka Demšarja, ter z našo pomočjo, so pripravili zbirko o štiriletnem vojnem obdobju v naših Žireh. Odprta je bila na žirovski praznik leta 1978. Še pred tem pa je bila adaptirana galerija,

Gostje in domačini ob proslavi v veži muzejske hiše — slavnostni govor A. Zajca

v kateri so že razstavljali posamično in skupinsko znani slikarji naivci, samostojni umetnik iz Velenja in skupina, ki se bavi z umetniško fotografijo.

Danes, za praznovanje 10. obletnice muzejske dejavnosti v Žireh bo odprta v galeriji stalna zbirka žirovskih rojakov-umetnikov. To sta umrla akad. slikarja Franjo Kopač in Maksim Sedej; slednji je dobitnik največjega slovenskega kulturnega priznanja — Prešernove nagrade, in bi kazalo pospešiti postavitev njemu že načrtovanega spominskega obeležja. Živeči slikarji: Tomaž Kržišnik, Stanko Kosmač, Ivan Gluhododov, Jože Peternejl in Konrad Peternejl so svoja dela poklonili Muzejskemu društvu in s tem počastili desetletno muzejsko delovanje z odprtjem stalne zbirke. Vsem darovalcem velja topla zahvala!

Delo društva ni zmeraj vidno. Tiho in nevidno delo, ki je bilo skrb članov, je skoraj vsakoletna praksa slušateljev etnografije in arhitekture, ki s pomočjo mentorjev trgajo iz pozabe tisto, kar bi bilo prav gotovo uničeno ali za vedno pozabljeno. Še taka volja in želja po ohranitvi stvari je brez haska, če ni pomoči od ljudi, usposobljenih prav za to področje, in če ni finančne podpore. Tu je imela posluš krajevna skupnost, ki to delo v celoti finančno podpira. Do sedaj

so izrisani posnetki petih stavb, ki so dokumenti vredni objave, in tudi zapiski narodopisja niso nič manj pomembni.

Poleg del na domačih tleh so tudi stalne povezave z matičnim društvom in redne povezave z organi samoupravljanja. Izpustiti ne smemo tudi povezave, ki jih imamo s podjetji združenega dela v kraju in izven njega; te zveze so po večini finančne narave. Bodi jim za vso dosedanjo pomoč lepa zahvala! Posebno hvaležnost pa smo dolžni tovarni Alpina, ki se je zvesto odzivala klicu v potrebi.

Bežen oris desetletnega dela pododbora in društva je podan. Vse, kar je na ogled, si, prosim, še enkrat ogledjte in potem sodite.

H koncu bi rad dodal še Shakespearjevo misel, ki pravi: »da gre čas z vsakim drugače, z nekom v korak, z nekom je v zaostanku«. Menim, da smo Žirovci v zaostanku. To hišo bi morali postaviti v pravo stanje, v začetni namen, zato pa bi bilo treba pohiteti. Manjka nam še prikaz kulturno-prosvetne dejavnosti, gasilstva in morda celo kovaštva. Pravo pomoč, in pravem mestu, ob pravi priložnosti pričakujemo od vas, da bomo s tem dvignili kulturno raven in se prebili iz osebne potrošniške miselnosti, koristili sebi, kraju in celotni samoupravni družbi.

Alfonz Zajec

NOVA RAZSTAVNA ZBIRKA V LOŠKEM MUZEJU

Nova muzejska razstavna zbirka »POSLIKANA MEŠČANSKA KERAMIKA 16. IN 17. STOLETJA« je bila predočena v okviru proslave 40-letnice Loškega muzeja. Z otvoritvijo dne 11. januarja 1980 pa se je uvrstila tudi med prireditve v počastitev praznika občine Škofja Loka.

Razstavljeno keramično gradivo so našli v Škofji Loki leta 1972 na lokacijah Poljanskih vrat in Komune.

Ob zemeljskih delih so pri kopanju jarkov za kanalizacijo pri Poljanskih vratih, to je ob južnem vходу na Mestni trg, naleteli na obok mostu, ki je premostil obrambni jarek na Grabnu, in na temelje stolpa pri vratih. V sondah na obeh straneh stolpa so odkopali tudi črepinje poslikane keramike.

Pri gradnji podaljška samopostrežne trgovine na Mestnem trgu št. 9 so na dvoriščnem delu pod nasipi odkopali arhitekturne ostaline Komuna, stavbe gotskega stilnega porekla ter številne drobne najdbe. Na neke vrste odpadnem prostoru izven stavbnega kompleksa so našli poleg t.i. vsakodnevnega domačega kuhinjskega posodja, črepinj steklenih posod, živalskih kosti in rogovja ter ostankov školjk in kosov pečnic tudi veliko odlomkov poslikane keramike.

Na to keramično gradivo je prvi opozoril Marijan Slabe z objavo v *Loških razgledih* 24, 1977, str. 55—57 in ga tudi ovrednotil kot visoko kvalitetno posodje meščanskega tipa. Tej keramiki, ki je kljub dekorativnosti po svojem bistvu predvsem uporabnega značaja, pa se do danes strokovnjaki niso dovolj posvetili.